

Helse- og omsorgsdepartementet

Oslo, 20. desember 2019

Deres ref.: 19/3950

Vår ref.:

Saksbehandler: Gry Ekeberg Bodin

Forslag til ny forskrift om miljø og helse i barnehager, skoler og skolefritidsordninger (SFO)

Kreftforeningen er en av de største bruker- og interesseorganisasjonene i Norge med 116 000 medlemmer og 27 000 frivillige. Kreftforeningens formål er å arbeide for å forebygge og bekjempe kreft samt bedre livskvaliteten for pasienter og pårørende. 284 000 mennesker i Norge har eller har hatt kreft. Årlig rammes 34 000 mennesker og omtrent 11 000 dør hvert år som følge av kreftsykdom. Kreft er hyppigste dødsårsak for de under 75 år og det forventes en markant økning av nye krefttilfeller de nærmeste årene. Ett av tre krefttilfeller kan forebygges.

Kreftforeningen viser til høring om miljø og helse i barnehager og skoler, med forslag til ny forskrift om miljø og helse i barnehager, skoler og SFO.

Kreftforeningen mener at:

- det i forskriften må stilles konkret krav om 20 minutters spisetid på skolen
- barnehager, skoler og SFO må ha et fysisk utemiljø som beskytter mot uønsket UV-stråling og som legger til rette for fysisk aktivitet
- miljøfaktorer som radon, tobakk og gummigranulat må inkluderes i det videre arbeidet med forskriften

Måltider og spisetid

Et sunt og variert kosthold kan redusere risikoen for kreft. I tillegg øker overvekt risikoen for flere kreftformer. Barnehager, skoler og SFO er viktige arenaer for å fremme gode mat- og måltidsvaner. Måltider og matlaging i barnehagen skal ifølge rammeplanen gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner. Utdanningsdirektoratets "Spørsmål til skole-Norge" fra våren 2017 viste at bare 46 prosent av elevene på mellomtrinnet fikk mindre enn 20 minutters spisetid. I regjeringens strategi for ungdomshelse 2016–2021 er det uttalte mål om å øke andelen ungdom som har mat og måltidsvaner i tråd med anbefalingene, og å gjøre det enklere å ha sunne matvaner og felles måltider på arenaer der ungdom ferdes. Tydelige rammer for skolemåltidet kan bidra til det. Kreftforeningen mener at det i forskriften bør stilles konkret krav til tid for spisetid i samsvar med Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltid i skolen og barnehagen. Retningslinjene anbefaler minimum 20 minutter i skolen og minimum 30 minutter i barnehagen, slik at alle barn og elever får ro og tid til å spise seg mette og mulighet for å oppleve måltidsglede.

Ifølge FNs Konvensjon om barns rettigheter er myndighetene forpliktet til å legge til rette for at barn får en best mulig helse (art 24). I Barnekomiteens generelle kommentar om tolkningen av art. 24 pkt. 46 står det: «Skolemat er ønskelig for å sikre at alle elever har

tilgang til et fullverdig måltid hver dag, som også kan styrke barns oppmerksomhet for læring og øke oppmøtet på skolen». Ifølge Barnekonvensjonen skal myndighetene gjøre det som er best for barn. I praksis betyr det at når myndighetene skal bestemme noe som har med barn å gjøre, så skal de tenke på hva som er best for barna. Noen ganger kan myndighetene bestemme noe annet enn det som er best for barn, men da skal de ha veldig gode grunner for det. Videre skal barna selv bli hørt i politiske saker som gjelder dem selv. Kreftforeningen understreker barnas rett til å bli hørt, og at myndighetene skal høre barna i politiske saker som angår dem. Med dette som bakteppe mener Kreftforeningen at «et konkret krav til tid i forskriften kan fremstå som lite hensiktsmessig» ikke er et veldig godt argument i denne sammenhengen. Voksne har krav på en halvtimes pause for de som jobber mer enn åtte timer ifølge Arbeidsmiljøloven. Barn kan ha lange dager på skole og SFO (noen opptil 9 timer, fra 7:30-17:00). Selv med dagens retningslinjer har praksis vist at elever i mange tilfeller ikke gis tilstrekkelig tid til å spise opp matpakken sin, noe som tilsier at det bør være tydeligere regulering av spisetid også for barn og unge.

Sol og UV-stråling

Kreftforeningen viser til at Norge for første gang har fått en nasjonal UV- og hudkreftstrategi, og anbefaler at slike faglige anbefalinger blant annet kommer fra Direktoratet for stråling og atomsikkerhet (DSA). Siden forrige revidering av forskrift og veileder har det kommet mye ny forskning som bekrefter den tydelige sammenhengen mellom UV-stråling og hudkreft, og man anslår at dette gjelder minst 8 av 10 tilfeller. Norge er blant de land i verden som har høyest forekomst av føflekkreft, til tross for at forebyggingspotensialet er betydelig. Barnehager, skole og SFO kan spille en viktig rolle ved å ha et fysisk utemiljø som både har mulighet for sol og skygge, og at daglige rutiner gir barna mulighet til å være i aktivitet ute uten risiko for overdreven mengde sol.

I den gjeldende Veileder Miljø og helse i barnehagen snakker man for eksempel om faktorer som virker hemmende på barns utelek. Her nevnes blant annet faktorer som vind, kulde, regn og mørketid. Det ville i slike sammenhenger være naturlig også å nevne intens UV-stråling, som ikke bare kan virke hemmende på barns utelek, men også kan føre til solbrenthet og på sikt til alvorlig hudkreft.

I rapporten «Uteområder i skoler og barnehager - Hvordan sikre kvalitet i utformingen?» (2019) som er utarbeidet av Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) på oppdrag fra Helsedirektoratet gis følgende konkrete anbefalinger som Kreftforeningen støtter:

- Sørge for at uteområdene både tilbyr sol og skygge. Vegetasjon er særlig viktig for å ivareta skygge og motvirke helseskadelig UV-stråling.
- Det bør stilles samme krav til tilleggsarealet som til uteområdet, hvilket betyr at det ikke bør være støyutsatt, ligge i kaldluftsoner eller i områder med luftforurensing. Arealet bør dessuten ha gode solforhold, men også ivareta behovet for skygge.
- Om takterrasser: Det bør også etableres sol- og vindbeskyttelse på takene fordi de er mer vindutsatte og soleksponerte enn områder på bakken.

Tilrettelegge for fysisk aktivitet i minimum 60 minutter hver skoledag

Fysisk aktivitet bidrar til å redusere risikoen for flere kreftformer. Vi støtter NMBU sin nevnte rapport når det kommer til at barnehagens, skolens og SFO sitt fysiske miljø må tilrettelegges for allsidig aktivitet. Det er viktig at uteområdene er attraktive som sosiale møteplasser, det er derfor helt sentralt at oppvekstanleggene er tilgjengelige for nærmiljøet om ettermiddagen og i fritiden. Ulike fysiske elementer som apparater og forskjellig arealdekke bidrar til økt bruk

av uteområdene. Kreftforeningen støtter at arealstørrelse ute bør inkluderes som del av nøkkeltall i Barnehagefakta og tilsvarende for skoler.

Kreftforeningen mener dessuten at både ute- og inneområder er viktige for barns mulighet for fysisk aktivitet. Via lokaler og uteområder kan barnehager, skoler og SFO legge til rette for glede, sosialt felleskap og mestring gjennom alle fire årstider. Nok plass til lek og aktivitet er en vesentlig del av et godt og forsvarlig fysisk miljø.

Miljøfaktorer

For Kreftforeningen er det viktig at tilsyn og nødvendige tiltak på radon fortsatt blir fulgt opp fra kommunen. Videre vil vi understreke nødvendigheten av at tobakksforbudet i barnehager og skoler og loven om tobakksfri skoletid følges opp og håndheves (ref. tobaksskadeloven), inkludert snus og e-sigaretter/tobakksurrogater.

Kunstgress og støtdempende fallunderlag blir brukt i barnehager og skoler. Plasten og gummien underlagene består av, sprer miljøgifter som gummigranulat og mikroplast, og tungmetaller som sink og bly. Kreftforeningen ønsker at EU sin anbefaling om et totalforbud mot gummigranulat tas til etterretning i det videre arbeidet med forskriften.

Avslutningsvis støtter Kreftforeningen høringssvaret fra Forskningsrådet som peker på behovet for mer kunnskap om hvordan både det fysiske og sosiale miljøet bør utformes og bidra til å fremme god helse og livskvalitet. For å redusere sosial ulikhet i helse er det nødvendig å drive systematisk utprøving av tiltak gjennom hele barnehage- og skoleløpet. Mer kunnskap om arealenes formgivning og effekter av endringer av inne- og utearealer i barnehager, skoler og SFO er viktig for barn og unges læring, trivsel og helse. Videre mener vi at det vil være viktig med en brukervennlig veileder til forskriften, der man får god informasjon og forståelse for hva som skal til for å oppfylle forskriftens krav. Det er derfor positivt om ny veileder får «oppdaterte linker og henvisninger til tilgrensende regelverk, retningslinjer, faglige anbefalinger, maler og lignende» slik det foreslås i høringsnotatet.

Kreftforeningen ønsker lykke til videre i arbeidet. For spørsmål knyttet til vårt innspill kan dere gjerne kontakte Gry Ekeberg Bodin på e-post Gry.Ekeberg.Bodin@kreftforeningen.no eller telefonnummer 414 54 152

Med vennlig hilsen

Kreftforeningen

Jon Kirknes

Avdelingssjef Kreftfaglig avdeling

Jon.Kirknes@kreftforeningen.no – tlf. 907 27 683

